

SERMO CLXXVIII¹.

De verbis Apostoli, Tit. 1. *Ut potens sit exhortari in doctrina sana et contradicentes arguere.* Contrarum alienarum raptores.

I. BEATI Apostoli Epistola cum legeretur de constituendis episcopis, commemoravit nos sine dubio respicere in nos: et vos commemoravit non judicare nos; maxime quia omnes audivimus capituli Evangelii recentis lectionis novissimam sententiam: « Nolite judicare » personaliter; sed justum iudicium iudicate². » Personam itaque iudicando nemo accipit alienam, si non accipit suam. Beatus Apostolus ait quodam loco; « Non sic » pugno, quasi aërem cædens, sed castigo corpus meum, » et in servitutem redigo; ne forte aliis prædicans ipse » reprobis inveniatur³. » Suo timore nos terruit. Quid enim faciet agnus, ubi aries tremit? Inter multa ergo, quibus scripsit Apostolus, qualis esse episcopus debeat⁴, etiam illud audivimus, unde modo forsitan loqui et disputare sufficiat. Si enim singula discutere, et de singulis, ut dignum est, disputare conemur, nec nostræ vires sufficiunt ad loquendum, nec vestræ ad audiendum. Quid ergo est quod volo dicere, si adjuvet me qui terruit me? Inter cætera ait « Episcopum potentem esse debere in » doctrina sana, ut contradicentes redarguere possit. » Magnum opus est, gravis sarcina, clivus arduus. « Sed

¹ Alias XIX, de verbis Apostoli. — ² Joan. VII, 24. — ³ I Cor. IX, 26, 27. — ⁴ Florus ad Tit. 1.

» sperabo, inquit, in Deum, quoniam ipse liberabit me » de laqueo venantium, et a verbo aspero¹. » Nulla enim causa est, quæ magis faciat hominem dispensatorem Dei pigriorem ad redarguendos contradicentes quam timor verbi asperi.

II. Prius ergo quid sit, « Contradicentes redarguere, » ut Dominus donaverit, exponam vobis. Contradicentes non uno modo intelligendi sunt. Paucissimi enim nobis contradicunt loquendo: sed multi male vivendo. Quando mihi audet dicere Christianus, bonum esse rapere res alienas? quando quidem non audet dicere, bonum esse tenaciter servare res suas. Numquid enim dives ille², cui successerat regio, et non inveniebat ubi poneret fructus suos, et se consilium invenisse gaudebat destruendi veteres apothecas, et construendi novas ampliores, ut impleret eas, et diceret animæ suæ: Anima, habes multa bona in multum tempus, lætare, jucundare, satiare: numquid ergo iste dives aliena quærebat? Fructus suos colligere disponebat, ubi poneret consulebat³, non de cuiusquam vicini agris, non limite perturbato, non spoliato paupere, non circumvento simplice; sed tantummodo de suis colligendis cogitabat. Audite quid audierit, qui tenaciter servabat sua; et hinc intelligite quid expectent, qui rapiunt aliena. Cum ergo se prudentissimum consilium invenisse arbitraretur, de apothecis veteribus angustis dejiciendis, ei amplioribus novis ædificandis, et omnibus suis fructibus colligendis et recondendis, non alienis concupiscendis atque rapiendis; ait illi Deus, « Stulte: » ubi tibi sapiens videris, ibi stulte. « Stulte, » inquit, hac nocte repetunt a te animam tuam, hæc » quæ præparasti cuius erunt⁴? » Si servaveris, tua non

¹ Psal. XC, 2. — ² Luc. XII, 16. — ³ Cod. Cass. II, fol. II. *Ubi poneret cogitabat, nulli violentiam facere, etc.* — ⁴ Luc. XII, 20.

erunt : si erogaveris, tua erunt. Quid, inquit, reponis, quod relicturus es¹? Ecce increpatus est stultus male recondens. Si stultus est qui recondit sua, vos invenite nomen ei qui tollit aliena. Si sordidus est reconditor suorum, ulcerosus est raptor alienorum. Sed non qualis ille ulcerosus, qui jacebat ante januam divitis, et cujus canes linguebant ulcera². Ille enim ulcerosus erat in corpore; raptor in corde.

III. Fortassis aliquis respondeat, et dicat : Non valde magna poena erat illi homini, cui dixit Deus : Stulte. Non sic dicit Deus : Stulte, quomodo homo dicit. Tale in quemquam Dei verbum, judicium est. Numquid enim Deus stultis daturus est regnum coelorum³. Quibus autem non est daturus regnum coelorum, quid eis restat, nisi poena gehennarum? Conjicere hoc videmur : aperte hoc manifesteque videamus⁴. Nam et ille dives, ante cujus januam jacebat pauperrimus ulcerosus, non est dictus raptor rerum alienarum. « Erat quidam dives, inquit, qui induebatur purpura et bysso, et epulabatur » quotidie splendide⁵. » Dives, inquit, erat : non dixit, calumniator; non dixit, pauperum oppressor; non dixit, rerum alienarum raptor, aut delator, aut receptor; non dixit, pupillorum spoliator; non dixit, viduarum persecutor; nihil horum : sed, « Erat quidam dives. » Quid magnum est? Dives erat, de suo dives erat. Cui aliquid tulerat? An forte ille auferret, et Dominus de illo reticeret, et personam ejus acciperet, si crimina ejus abscon-

Cod. Cass. II, fol. II. *Præcedant ergo magis quo secuturus es. Ecce increpatus est stultus male recondens.* — ² Luc. XVI, 20. — ³ Cod. Cass. II, fol. II. *Probant hoc illæ quinque virgines quæ extra januam leguntur exclusæ. Quibus autem, etc.* — ⁴ Cod. Cass. II, fol. II. *Considerare autem attentius debemus ut hoc apertius videre possimus.* — ⁵ Luc. XVI, 19.

deret, qui nobis dicit : « Nolite personaliter judicare¹? » Si vis ergo audire crimen divitis illius, noli amplius quærere, quam audis a Veritate. « Dives erat, induebatur » purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide. » Quod ergo ejus crimen? Jacens ante januam ulcerosus, et non adjutus. Hoc enim aperte de illo dictum est, quod immisericors erat². » Numquid enim, charissimi, si pauper ille ante januam jacens sufficientem panem a divite acciperet, diceretur de illo quia cupiebat saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis. Propter hanc solam inhumanitatem, qua contemnebat pauperem ante januam suam jacentem, nec congrue digneque pascebat, mortuus est et sepultus; et cum apud inferos in tormentis esset, levavit oculos suos, et vidit pauperem in sinu Abrahæ. Et quid pluribus immorer? Desideravit guttam, qui non dedit micam : non accepit justa sententia, qui non dedit crudeli avaritia. Si hæc ergo poena est avarorum, quæ poena raptorum?

IV. Sed ait mihi raptor rerum alienarum : Ego similis illius divitis non sum. Agapes facio, vinctis in carcere victum mitto, nudos vestio, peregrinos suscipio. Dare te putas? Tollere noli, et dedisti. Cui dederis, gaudet; cui abstuleris, plorat : quem duorum istorum exauditurus est Dominus? Dicis ei cui dederis : Gratias age quia accepisti. Sed alter tibi ex alia parte dicit : Ego gemo cui abstulisti. Et pene totum tenuisti, et exiguum illi dedisti. Si ergo quod alteri abstulisti egentibus dedisses, nec talia opera diligit Deus. Dicit tibi Deus : Stulte, jussi ut dares, sed non de alieno. Si habes, da de tuo : si non habes quod des de tuo, melius nulli dabis, quam alteros spoliabis. Dicturus est Dominus Christus, cum in

¹ Joan. VII, 14. — ² Cod. Cass. II, fol. II. *Immisericors erat, non quia aliena rapuit, sed quia de propriis erogare noluit. Numquid, etc.*

judicio suo sederit, et alios ad dexteram et ad sinistram alios separaverit, bene operantibus, « Venite benedicti » Patris mei, percipite regnum. » Sterilibus autem, qui nihil boni in pauperes operati sunt, « Ite in ignem æternum. » Et quæ dicturus est bonis? « Esurivi enim, » et dedistis mihi manducare, *et cætera*. Et respondebunt illi, Domine, quando te vidimus esurientem? Et ille ad eos: Cum uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis¹. » Intellige ergo, stulte, qui vis eleemosynam facere de rapina, quoniam si quando pascis Christianum, pascis Christum; quando spolias Christianum, spolias Christum. Attendite quid sinistris dicturus est: Ite in ignem æternum. Quare? « Esurivi enim, et non dedistis » mihi manducare; nudus fui, et non vestistis me. Ite. » Quo? « In ignem æternum. » Prorsus ite. Quare? « Nudus fui, et non vestistis me. » Si ergo in ignem æternum ibit cui dicturus est Christus, « Nudus fui, et non vestistis me: » quem locum in igne æterno habebit cui dicturus est: Vestitus fui, et spoliasti me?

V. Hic fortasse ut evadas hanc vocem, ne dicat tibi Christus: Vestitus fui, et spoliasti me, mutata consuetudine, cogitas spoliare Paganum, et vestire Christianum². Et³ hic respondebit tibi Christus, imo nunc respondebit tibi per servum qualemcumque ministrum suum: respondebit tibi Christus, et dicet: Etiam hic parce damnis meis. Cum enim Christianus spolias Paganum, impedis fieri Christianum. Etiam et hic fortasse respondebis adhuc: Ego non odio poenam ingero, sed dilectione potius disciplinæ: ideo spolio Paganum, ut per hanc asperam et salubrem disciplinam faciam Christia-

¹ Math. xxv, 34-40. — ² Cod. Cass. II, fol. II. *Cogitas spoliare hæreticum vel Judæum et non vestire Christianum.* — ³ Forte tunc.

num. Audirem et crederem, si quod abstulisti Pagano, redderes Christiano.

VI. Diximus contra unum vitium rapinarum, quo res humanæ usquequaque vastantur: diximus, et nemo nobis contradicit. Quis enim audet apertissimæ loquendo contradicere veritati. Non ergo facimus quod Apostolus monuit, non contradicentes redarguimus¹, obediens alloquimur, laudantes instruimus, non contradicentes redarguimus. Ita vero non contradicunt lingua, sed vita. Moneo, rapit; doceo, rapit; præcipio, rapit; arguo, rapit: quomodo non contradicit? Dicam ergo quod de hac re sufficere existimo. Abstinetes vos, fratres; abstinetes vos, filii; abstinetes vos a consuetudine rapiendi: et vos qui sub manibus raptorum gemitis, abstinetes vos a cupiditate rapiendi. Alius potens est, et rapit: tu in manu raptoris gemis, quia rapere non potes, ideo non facis. Habeto facultatem, et ibi laudabo domitam cupiditatem.

VII. Beatum sancta Scriptura dicit, qui post aurum non abiit; qui potuit transgredi, et non est transgressus; qui facere mala potuit, et non fecit². Tu autem dicis: Nunquam negavi rem alienam. Quia forte nemo tibi commendavit, aut forte commendavit, sed sub testibus commendavit. Dic mihi, reddidisti, quando a solo solus, ubi Deus inter vos fuerat, accepisti? Si tunc reddidisti, si mortuo qui commendavit, nescienti filio reddidisti; tunc te laudabo, quia post aurum non isti; quia potuisti transgredi, et non es transgressus; quia potuisti mala facere, et non fecisti. Si forte alienum sacculum solidorum, ubi nemo te vidit, in via invenisti, et sine ulla mora cujus fuerat reddidisti. Eia, fratres, redite ad vos, inspicite vos, interrogate vos, vera respondete vobis, et judicate vos non secundum personam, sed justum ju-

¹ Tit. 1, 9. — ² Eccli. xxxi, 8-10.

dicium iudicate. Ecce Christianus es, ecclesiam frequen-
tas, verbum Dei audis, de lectione verbi Dei lætissime
commoveris. Tu laudas tractantem, ego quæro facien-
tem : tu, inquam, laudas dicentem, ego quæro facientem.
Christianus es, frequentas ecclesiam, amas verbum Dei,
et libenter audis. Ecce hoc quod propono, in eo te exa-
mina, in eo te appende, in eo ascende mentis tuæ tri-
bunal, et constitue te ante te, et iudica te; et si pravum
inveneris, corrige te. Propono ergo. Deus dicit in Lege
sua, inventionem esse reddendam¹ : Deus in Lege sua
dicit, quam primo populo dedit, pro quibus Christus
nondum erat mortuus, inventionem tanquam alienum
esse reddendam, si quisquam, verbi gratia, in via inve-
niat alienum sacculum solidorum, debere reddere. Sed
nescit cui? Non se excusat ignorantia, si non dominetur
avaritia.

VIII. Dicam Vestræ Charitati, quoniam dona Dei
sunt; et sunt in populo Dei qui non frustra audiunt ver-
bum Dei : dicam quod fecerit pauperrimus homo, nobis
apud Mediolanum constitutis; tam pauper, ut proscho-
lus esset grammatici (7) : sed plane Christianus, quamvis
ille esset paganus grammaticus; melior ad velum, quam
in cathedra. Invenit sacculum, nisi forte me numerus fal-
lit, cum solidis ferme ducentis : memor legis proposuit
pittacium publice. Reddendum enim sciebat; sed cui
redderet ignorabat. Proposuit pittacium publice : Qui
solidos perdidit, veniat ad locum illum, et quærat homi-
nem illum. Ille qui plangens circumquaque vagabatur,
invento et lecto pittacio, venit ad hominem. Et ne forte
quæreret alienum, quæsivit signa, interrogavit sacculi
qualitatem, sigillum, solidorum etiam numerum. Et
cum omnia ille fideliter respondisset, reddidit quod in-

¹ Deut. xxxi, 3.

venerat. Ille autem repletus gaudio, et quærens vicem
rependere, tanquam decimas obtulit illi solidos viginti :
qui noluit accipere. Obtulit vel decem : noluit accipere.
Saltem rogavit vel quinque acciperet : noluit ille. Stoma-
chabundus homo projecit sacculum : Nihil perdidit, ait ;
si non vis aliquid a me accipere, nec ego aliquid perdidit.
Quale certamen, fratres mei, quale certamen, qualis pug-
na, qualis conflictus? Theatrum mundus, spectator
Deus. Victus tandem ille quod offerebatur accepit : con-
tinuo totum pauperibus erogavit, unum solidum in domo
sua non dimisit.

IX. Quid est? Si aliquid egi in cordibus vestris, si
verbum Dei insedit in vobis, si requiem invenit apud
vos, facite hoc, fratres mei : nolite putare damnum vos-
parti, si feceritis; magnum lucrum est, si feceritis quod
dico. Perdidit viginti solidos, perdidit ducentos, quingen-
tos. Quid perdidisti? De domo tua perierant : alter per-
diderat, non tu. Terra communis est, in una domo estis,
in hoc mundo ambo viatores, hujus vitæ¹ unum stabu-
lum intrastis. Posuit ille, oblitus est ille; cecidit ab illo,
tu invenisti alibi. Quis invenisti? Christianus. Quis inve-
nisti? Qui legem audisti, Christianus qui legem audisti.
Quis invenisti? Qui cum audires multa laudasti, tu inve-
nisti. Si ergo veraciter laudasti, redde quod invenisti. Si
ergo non reddidisti quod invenisti; quando laudasti, tes-
timonium contra te dixisti. Estote fideles inventores, et
tunc iniquos vituperate raptores. Nam quod invenisti et
non reddidisti, rapuisti. Quantum potuisti, fecisti : quia
plus non potuisti, ideo non plus fecisti. Qui alienum
negat, si possit, et tollit. Quod non tollis, timor prohi-
bet : non bonum facis, sed malum metuis.

X. Quid est magnum, timere malum? Magnum est non

¹ Forte vitæ.

facere malum : magnum est amare bonum. Nam et latro timet malum ; et ubi non potest , non facit : et tamen latro est. Deus enim cor interrogat , non manum. Lupus venit ad ovile ovium , quærit invadere , quærit jugulare , quærit devorare : vigilant pastores , latrant canes : nihil potest , non aufert , non occidit ; sed tamen lupus venit , lupus redit. Numquid quia ovem non tulit , ideo lupus venit , et ovis redit ? Lupus venit fremens , lupus redit tremens : lupus est tamen et fremens et tremens. Interroga ergo te , quisquis vis judicare ; et vide si tunc non facis male , quando potes facere , et ab homine non puniri : tunc times Deum. Nemo est ibi , nisi tu et ille cui facis malum , et Deus qui ambos videt : vide , ibi time. Parum est quod dico : Vide , ibi time malum : ibi ama bonum. Nam etiamsi timore gehennæ non facis malum , nondum es perfectus¹. Audeo dicere , si timore gehennæ non facis malum , est quidem in te fides , quia credis futurum Dei esse iudicium : gaudeo fidei tuæ , sed adhuc timeo malitiæ tuæ. Quid est quod dixi ? Quia si timore gehennæ non facis malum , non amore justitiæ facis bonum.

XI. Aliud est , timere pœnam ; aliud est , amare justitiam. Amor castus in te esse debet , quo amore desideres videre , non cœlum et terram , non campos liquidos maris , non spectacula nugatoria , non fulgores nitoresque gemmarum : sed desidera videre Deum tuum , amare Deum tuum : quia dictum est : « Dilectissimi , filii Dei » sumus , et nondum apparuit quod erimus , scimus autem » quia cum apparuerit , similes ei erimus , quoniam videmus eum sicuti est². » Ecce propter quam visionem fac bonum , ecce propter quam noli facere malum. Si enim amas videre Deum tuum , si in hac peregrinatione illo amore suspiras ; ecce probat te Dominus Deus tuus ,

¹ Florus ad Hebr. xii. — ² 1 Joan. iii , 2.

quasi dicat tibi : Ecce fac quod vis , imple cupiditates tuas , extende nequitiam , dilata luxuriam , quidquid libuerit , licitum puta ; non hinc te punio , non te in gehennas mitto , faciem meam tantum tibi negabo. Si expavisti , amasti ; si hoc quod dictum est : Faciem suam tibi negabit Deus tuus , conremuit cor tuum , in non videndo Deum tuum magnam pœnam putasti ; gratis amasti. Si ergo sermo meus invenit in cordibus vestris aliquam scintillam gratuiti amoris Dei , ipsam nutrite : ad hanc augendam vos advocate prece , humilitate , dolore pœnitentiæ , dilectione justitiæ , operibus bonis , gemitibus sinceris , conversatione laudabili , amicitia fideli. Hanc scintillam boni amoris flate in vobis , nutrite in vobis : ipsa cum creverit , et flammam dignissimam et amplissimam fecerit , omnium cupiditatum carnalium scœna consumit.

SERMO CLXXIX¹.

De verbis apostoli Jacobi , cap. i. *Sit autem unusquisque vestrum velox ad audiendum , tardus autem ad loquendum. Ac de illis ibidem : Estote autem factores verbi , et non auditores tantum , etc.*

I. VERBI Dei assiduos auditores , beatus Jacobus apostolus convenit , dicens : « Estote autem factores verbi , et » non auditores tantum , fallentes vosmetipsos². » Neque enim eum cujus verbum est , aut per quem dicitur verbum : sed vosmetipsos fallitis. Ex hac ergo sententia manante de fronte veritatis , per os apostolicum veracissimi-

¹ Alias de Diversis 27. — Jacob. i , 22.